

KORXONADA AXBOROT TIZIMLARIDAN FOYDALANISH YO‘NALISHLARI

Yusupova Dilbar Mirabidovna
TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrası
katta o‘qituvchisi

Annotatsiya

Maqola axborot tizimlaridan foydalanish orqali tashkilotdagi muhim o‘zgarishlarni aks ettirgan holda korxona faoliyati uchun axborotlashtirishning rolini ko‘rib chiqishga bag‘ishlangan.

Kalit so‘zlar: Axborotlashtirish, axborot texnologiyalari, axborot resurslari, korxona, axborot, axborot tizimlari, korporativ axborot tizimlari, biznes axborot tizimlari, ma’lumotlarni boshqarish tizimlari, axborot xavfsizligi, ERP tizimlari (Enterprise Resource Planning), CRM tizimlari (Customer Relationship Management), raqamli transformatsiya, axborot texnologiyalari infratuzilmasi, ma’lumotlar bazasi boshqaruv tizimlari (DBMS), biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, korxona arxitekturası, axborot tizimlari integratsiyasi.

Аннотация

Статья посвящена рассмотрению роли информатизации в деятельности предприятия, отражающей важные изменения в организации за счет использования информационных систем.

Ключевые слова: информатизация, информационные технологии, информационные ресурсы, предприятие, информация, Информатизация, информационные технологии, информационные ресурсы, предприятие, информация, информационные системы, корпоративные информационные системы, бизнес-информационные системы, системы управления данными, информационная безопасность, ERP-системы (Планирование ресурсов предприятия), CRM-системы (Управление взаимоотношениями с клиентами), цифровая трансформация, информация технологическая инфраструктура, системы управления базами данных (СУБД), автоматизация бизнес-процессов, архитектура предприятия, интеграция информационных систем.

Abstract

The article is devoted to the consideration of the role of informatization for enterprise activity, reflecting important changes in the organization through the use of information systems.

Key words: informatization, information technologies, information resources, enterprise, information, Informatization, information technologies, information resources, enterprise, information, information systems, corporate information systems, business information systems, data management systems, information security, ERP systems (Enterprise Resource Planning), CRM systems (Customer Relationship Management), digital transformation, information technology infrastructure, database management systems (DBMS), business process automation, enterprise architecture, information systems integration.

KIRISH

Maqola mavzusining dolzarbligi 20-asrda keyinchalik er tarixida katta rol o'ynagan o'zgarish sodir bo'lganligi bilan izohlanadi: sanoat bosqichi ko'plab olimlar axborot inqilobi deb ataydigan bosqich bilan almashtirildi. Shu bilan birga, professional boshqaruv, xodimlarning samarali ishini muvofiqlashtirish qobiliyati, biznes jarayonlarini loyihalash, amalga oshirish va takomillashtirishda to'g'rilik, tashkiliy, ma'muriy va xo'jalik faoliyatini samarali olib borish biznes muvaffaqiyatiga erishishning asosiy mezoniga aylanadi. Bunday sharoitda zamonaviy axborot texnologiyalari va ular asosida shakllantirilgan yaxlit axborot tizimlari muhim ahamiyat kasb etib, korxona va tashkilotlarning barqaror rivojlanishi, strategik maqsadlarga erishishni ta'minlashda zarur bo'ladigan almashtirib bo'lmaydigan vositalarga aylanmoqda.

Korxonalarda axborot texnologiyalari samaradorligini tahlil qilish va ulardan keng foydalanish tajribasining yetishmasligi raqobatdosh ustunlikning pasayishi va keyinchalik bozordagi o'rnini butunlay yo'qotish kabi salbiy oqibatlariga olib keladi.

Iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy faoliyatni zamonaviy axborot texnologiyalari bilan to'ldirish orqali sanoat jamiyatidan axborot jamiyatiga o'tish jarayoni axborotlashtirish deb ataladi.

Axborotlashtirish — bu axborot resurslarini shakllantirish va ulardan foydalanish asosida fuqarolar, davlat organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, tashkilotlar, jamoat birlashmalarining axborotga bo'lgan ehtiyojlarini qondirish va huquqlarini amalga oshirish uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan tashkiliy, ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-texnik jarayondir.

Axborot texnologiyalari boshqaruv madaniyati, menejment va jamiyatga qanchalik ta'sir ko'rsatishi aniq. Yigirmanchi asrning oxiriga kelib global axborot jamiyati kabi yangi tushuncha paydo bo'ldi. Bu hisoblash va telekommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, katta hajmdagi ma'lumotlarning to'planishi va ma'lumotlar almashinuvining juda yuqori tezligi tufayli paydo bo'ldi. Bu avvalgi ijtimoiy tushunchalarning tubdan o'zgarishiga olib keldi: kompaniyalar faoliyatining yo'nalishi texnologiyadan iste'molchiga o'tdi. Axborot texnologiyalari nafaqat ish uslubimizni, balki biznesning strategik fikrlash tarzini ham o'zgartirdi. Ilgari tadbirkorlar birinchi yuqori tezlikda ishlaydigan kompyuterlarni, asosan, jarayonlarni avtomatlashtirish uchun ishlatgan bo'lsa, ularni past malakali xodimlarning ko'p qismi qo'lda bajargan; misol sifatida ma'lumotlarni qayta ishlashni keltirish mumkin. Bugungi kunda yangi texnika va texnologiyalar yangi g'oyalarni, raqobatdosh ustunlikka erishishning yangi usullarini hayotga tatbiq etishda avvalgidek ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlashni avtomatlashtirish uchun emas, balki yangi texnologiyalardan foydalanilmoqda. Taqsimlangan axborot tizimlari va tarmoq texnologiyalari tufayli dunyo monitor ekrani va ish stoli hajmiga qisqardi. Bu tashkilotga ijobiy ta'sir ko'rsatdi, chunki u bilan ishlash uchun katta hajmdagi ma'lumotlar va vositalarga tez va oson kirish tufayli biznes imkoniyatlari darhol oshdi. Shu munosabat bilan kompaniyalar zamonaviy sharoitlarda omon qolish uchun doimo o'zgaruvchan tashqi sharoitlar va atrof-muhitga moslashishlari kerak [1].

ADABIYOTLAR SHARHI

Axborot tizimlari korxonalarda turli xil yoʻnalishlarda foydalaniladi va ularning qoʻllanilish sohalari doimiy ravishda kengayib bormoqda. Quyida axborot tizimlaridan foydalanish yoʻnalishlari haqida qisqacha sharh va adabiyotlar roʻyxatini keltiraman.

➤ Axborot tizimlari boshqaruv qarorlarini qabul qilishda yordam beradigan muhim vositadir. Ular rahbarlarga real vaqt rejimida maʼlumotlarni etkazib berish orqali samaradorlikni oshiradi.

➤ Moliyaviy axborot tizimlari kompaniyalarning moliyaviy holatini kuzatib borish, hisobotlarni tayyorlash va tahlil qilish uchun qoʻllaniladi. Bu tizimlar orqali moliyaviy oqimlarni monitoring qilish osonlashadi.

➤ Ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va optimallashtirishda axborot tizimlari muhim rol oʻynaydi. Ular ishlab chiqarish jarayonlarini kuzatish, nazorat qilish va tahlil qilish imkonini beradi.

➤ CRM tizimlari mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish va ularga xizmat koʻrsatishni yaxshilash uchun ishlatiladi. Bu tizimlar mijozlar haqidagi maʼlumotlarni yigʻish, saqlash va tahlil qilish imkonini beradi.

➤ Taʼminot zanjiri boshqaruvi tizimlari mahsulot va xizmatlarning taʼminot zanjiridagi har bir bosqichini kuzatish va optimallashtirishga yordam beradi. Bu tizimlar orqali zaxiralarni boshqarish, logistika va yetkazib berish jarayonlari samaradorligini oshirish mumkin.

➤ HRM tizimlari xodimlar bilan bogʻliq maʼlumotlarni boshqarish, xodimlarni yollash, oʻqitish va rivojlantirish kabi jarayonlarni avtomatlashtirish uchun qoʻllaniladi.

Laudon, K.C., & Laudon, J.P. (2018). "Management Information Systems: Managing the Digital Firm." Ushbu kitob axborot tizimlarini boshqaruvda qoʻllash boʻyicha asosiy nazariyalar va amaliyotlarni oʻrganadi. Stair R., & Reynolds G. (2020). "Principles of Information Systems." Axborot tizimlarining asosiy prinsiplari va ularning biznes jarayonlaridagi roli haqida batafsil maʼlumot beradi. Turban E., Pollard C. & Wood G. (2018). "Information Technology for Management: Digital Strategies for Insight, Action, and Sustainable Performance." "Axborot texnologiyalari va tizimlarini boshqarish boʻyicha zamonaviy strategiyalarni koʻrib chiqadi. O'Brien J.A. & Marakas G.M. (2011). "Management Information Systems." Axborot tizimlari va ularning tashkilotdagi boshqaruv jarayonlariga ta'siri haqida keng qamrovli tahlil taqdim etadi.

Pearlson K.E., Saunders C.S. & Galletta D.F. (2019). "Managing and Using Information Systems: A Strategic Approach." Axborot tizimlarini strategik boshqarish va ulardan foydalanish bo'yicha tavsiyalar beradi.

METODOLOGIYA

Ushbu maqolada axborot tizimlarining turli yoʻnalishlardagi qoʻllanilishi haqida chuqurroq tushuncha beradi va korxonalarda ularni samarali boshqarish uchun zarur boʻlgan nazariy va amaliy bilimlarni taqdim etadi.

Bugungi kunda kompaniya o'zgarish uchun vaqtga ega bo'lishi kerak, u hech qanday tarzda barqaror qololmaydi. Shu munosabat bilan axborotlashtirish jarayonlarini rivojlantirish zaruriyati yuzaga keladi [1].

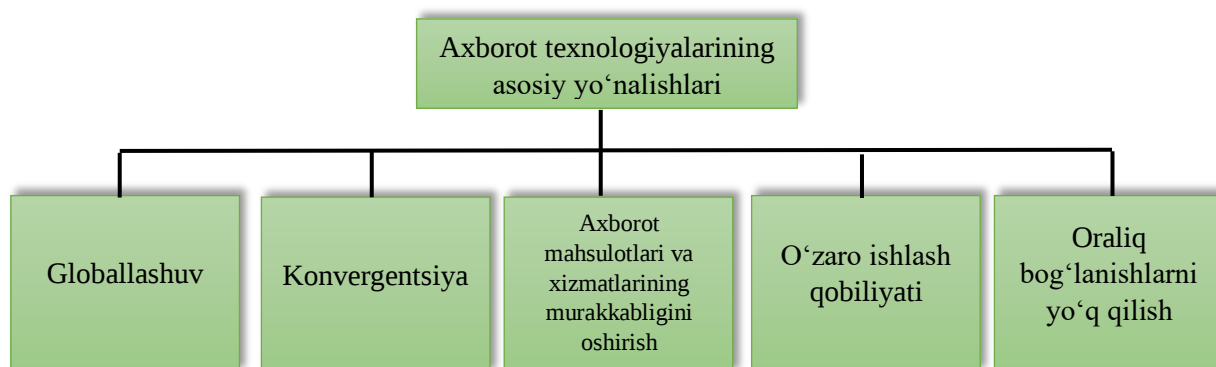
Ushbu hodisaning asosiy sabablari:

1. Qarorlar qabul qilish va korxonaning ichki hujjatlarini shakllantirishda biz ko'proq erkinlikka ega bo'la boshladik;
2. Axborotning roli sezilarli darajada oshdi, bu esa uni qayta ishlashning yangi usullarining paydo bo'lishiga olib keldi;
3. Mamlakat jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashmoqda, bu axborot va boshqaruv texnologiyalari sohasida ijobiy tajribani o'zlashtirishga olib keldi;
4. Korxona modernizatsiya qilingan yondashuvlar, texnologiyalar va usullardan foydalanishi kerak;
5. Iste'molchilar doimo o'zgaruvchan talablarga ega va shuning uchun ularni qondirish zarurati mavjud;
6. Shiddatli raqobat sharoitida siz raqiblaringizdan raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lishingiz kerak;
7. Ichki jarayonlarni takomillashtirish, tovarlar va xizmatlar turlarini kengaytirish zarurati.

TAHLIL VA NATIJALAR

Biznesni axborotlashtirishning rivojlanishi tufayli axborot texnologiyalari va biznes o'rtasidagi bog'liqlik aniqlandi va ular bir-biriga ta'sir qilishlari aniqlandi. Bir tomondan, korxona faoliyati axborot texnologiyalari bilan integratsiyalashgan bo'lishi kerak. Boshqa tomondan axborot texnologiyalari biznesni nafaqat yangi imkoniyatlarni kashf etish, balki innovatsiyalardan maksimal foyda olish maqsadida rivojlantirish uchun ham qo'llab-quvvatlashi kerak [2].

Axborot texnologiyalarini rivojlantirishda 1-rasmda keltirilgan beshta asosiy tendensiyaning aniqlash mumkin.

1- rasm. Axborotning asosiy tendensiyalari texnologiyasi

1. Globalashuv. Axborot texnologiyalari yordamida istalgan joyda joylashgan kompaniyalar to'liq ma'lumotni darhol olish bilan birga jahon bozorida biznes yuritishi mumkin. Dasturiy ta'minot va axborot mahsulotlari bozorining xalqarolashuvi amalga oshirilmoqda. Axborot xarajatlarini kengroq geografik diapazonda taqsimlash orqali

foйда olish imkoniyatining paydo bo'lishi strategiyaning zarur elementiga aylanadi [2].

2. Konvergensiya. Axborot mahsuloti va uni olish vositalari, ulardan professional va kundalik foydalanish, shuningdek, sanoat mahsulotlari va xizmatlar o'rtasidagi farqlar o'chiriladi. Bitta qurilma va tizim raqamli, audio va video signallarni uzatish hamda qabul qilishni birlashtirishi mumkin [2].

3. Axborot mahsulotlari va xizmatlarining murakkabligi. Dasturiy ta'minot va texnik vositalar, ma'lumotlar bazalari va ma'lumotlarni saqlash, ekspluatatsiya xizmatlari va ekspert yordamidan iborat bo'lgan axborot mahsuloti doimiy ravishda murakkablashib, rivojlanish tendensiyasiga ega. Shu bilan birga, hal qilinayotgan vazifalarning murakkabligiga qaramay, axborot texnologiyalarining interfeys qismi doimiy ravishda soddalashtirilib, foydalanuvchi va tizim o'rtasidagi interaktiv o'zaro aloqani yanada qulayroq qilish imkonini beradi [2].

4. Muloqot qilish qobiliyati. Kompyuter axborot tizimlari, tizim va foydalanuvchilar o'rtasida optimal ma'lumotlar almashinuvi bilan bog'liq muammolar, shuningdek, kerakli ma'lumotlarni yaratish, ma'lumotlarni qayta ishlash va uzatish muammolari etakchi texnologik muammolar maqomini oldi. Ularni zamonaviy dasturiy ta'minot va apparat vositalari hamda ma'lumotlar almashinuvi protokollari orqali to'liqroq hal qilish mumkin [2].

5. Oraliq bog'lanishlarni yo'q qilish. Axborot mahsulotini iste'molchiga yetkazish o'zaro ta'sir qilish qobiliyatining rivojlanishi tufayli soddalashtirilgan. Axborot texnologiyalari yordamida to'g'ridan to'g'ri buyurtma berish va kerakli narsalarni olish qobiliyati tufayli vositachilar zanjiri keraksiz bo'lib qoladi [2].

Axborot texnologiyalari uning asosiy muhiti bo'lgan axborot tizimlari bilan o'zaro bog'langan. Ular, o'z navbatida, faoliyatning deyarli barcha sohalarida zarur vositaga aylandi. Qurilish tamoyillari va ularga kiritilgan axborotni qayta ishlash qoidalari bilan farq qiluvchi ko'plab har xil turdagi tizimlarning paydo bo'lishi kuzatiladi. Bu hodisa axborot tizimlari yordamida hal qilinadigan masalalarning xilma-xilligi bilan izohlanadi [1].

Umuman olganda, axborot tizimi — bu maqsadga erishish manfaatlarida ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash va berish uchun ishlatiladigan vositalar, usullar va xodimlarning o'zaro bog'liq to'plamidir.

Axborot tizimi quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

- har qanday axborot tizimi murakkab tizimlarni qurishning umumiy tamoyillari asosida quriladi va boshqariladi hamda uni tahlil qilish mumkin;
- axborot tizimini qurishda tizimli yondashuvdan foydalanish zarur;
- axborot tizimi dinamik va rivojlanayotgan tizimdir;
- axborot tizimini zamonaviy texnologiyalar asosida amalga oshirilgan, telekommunikatsiya va kompyuter qurilmalaridan tashkil topgan axborotni qayta ishlash tizimi sifatida qabul qilish kerak;
- avtomatik ravishda muntazam operatsiyalar bajariladigan va qarorlar qabul qilinadigan ma'lumotlar axborot tizimining chiqishi hisoblanadi;
- inson ishtiroki tizimning murakkabligiga, ma'lumotlarning turlari va to'plamiga, hal qilinayotgan vazifalarni rasmiylashtirish darajasiga bog'liq.

Muayyan qo'llanish sohasiga qarab axborot tizimlari o'zlarining funksiyalari, arxitekturasini va amalga oshirilishida juda katta farq qilishi mumkin [2].

Biroq, barcha axborot tizimlari uchun umumiy bo'lgan kamida ikkita xususiyat mavjud:

Birinchidan, har qanday axborot tizimi axborotni yig'ish, saqlash va qayta ishlash uchun mo'ljallangan. Shu munosabat bilan har qanday axborot tizimining asosini ma'lumotlarni qayta ishlash, saqlash va ulardan foydalanish muhiti tashkil qiladi. U axborot tizimini qo'llash sohalarini saqlash ishonchligi va kirish samaradorligi bilan ta'minlashi kerak. Shuni ta'kidlash kerakki, an'anaviy hisoblash dasturiy ta'minot tizimlarida bunday muhit bo'lishi shart emas [1].

Ikkinchidan, axborot tizimlari oxirgi foydalanuvchiga, masalan, ombor xodimiga, buxgalterga, bank xodimiga yoki shahar hokimiyati xodimiga qaratilgan. Bunday foydalanuvchilar kompyuterlar dunyosidan juda uzoqda bo'lishi mumkin. Ular uchun shaxsiy kompyuter yoki ish stansiyasi o'zlarining kasbiy faoliyatini amalga oshiradigan vositadir. Shu sababli axborot tizimi foydalanish uchun sodda, qulay va "qulay" interfeysga ega bo'lishi kerak va u, o'z navbatida, oxirgi foydalanuvchini o'z ishi uchun barcha zarur funksiyalar bilan ta'minlashi kerak, lekin shu bilan birga axborot tizimiga zarar etkazishi mumkin bo'lgan har qanday harakatlarni bajarish unga ruxsat bermaydi [1].

Shuningdek, ushbu tizimlarning barchasini bitta asosiy holat birlashtiradi: qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash uchun kompaniya rahbariyatiga kompaniya faoliyatining turli jihatlari va tashqi muhit haqida ishonchli ma'lumot kerak. Kompaniyani boshqarish sifati, o'z faoliyatini samarali rejalashtirish qobiliyati va shiddatli raqobat sharoitida omon qolish bunga bog'liq. Shu bilan birga, axborotni taqdim etish shakllarining aniqligi, bilimlarning yangi turlarini olish tezligi, joriy va tarixiy ma'lumotlarni tahlil qilish qobiliyati juda muhim shartlardir.

Yuqoridagilardan tashqari, axborot tizimlarining ikki turi mavjud:

1. Axborotni kompyuterda qayta ishlash va boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun mo'ljallangan axborot, iqtisodiy va matematik usullar va modellar, texnik va dasturiy ta'minot hamda mutaxassislar yig'indisi bo'lgan avtomatlashtirilgan axborot tizimi [2].

2. Iqtisodiy axborot tizimi, u iqtisodiy obyektning ichki va tashqi axborot oqimlari, usullari, vositalari va kompyuter ma'lumotlarini qayta ishlash va boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida ishtirok etuvchi mutaxassislar [2].

Juda qiyin vazifa — korxona boshqaruvini avtomatlashtirish uchun axborot tizimini tanlash, hatto kichik kompaniyalar ham uni sinab ko'rishadi. Asosiy qiyinchilik axborot tizimining turini tanlashda emas, balki korxona faoliyatining natijalari unga bog'liq bo'lishi mumkinligida.

Shunday qilib, har qanday tashkilot uchun axborot tizimini yaratish quyidagi majburiy shartlarni bajarishni talab qiladi:

➤ Axborot tizimining tuzilishi va uning funksionalligi, albatta, tashkilotlar oldida turgan maqsadlarga mos kelishi kerak. Masalan, samarali biznes va maksimal foyda olish kabi maqsadlar tijorat firmalari tomonidan amalga oshiriladi; davlat

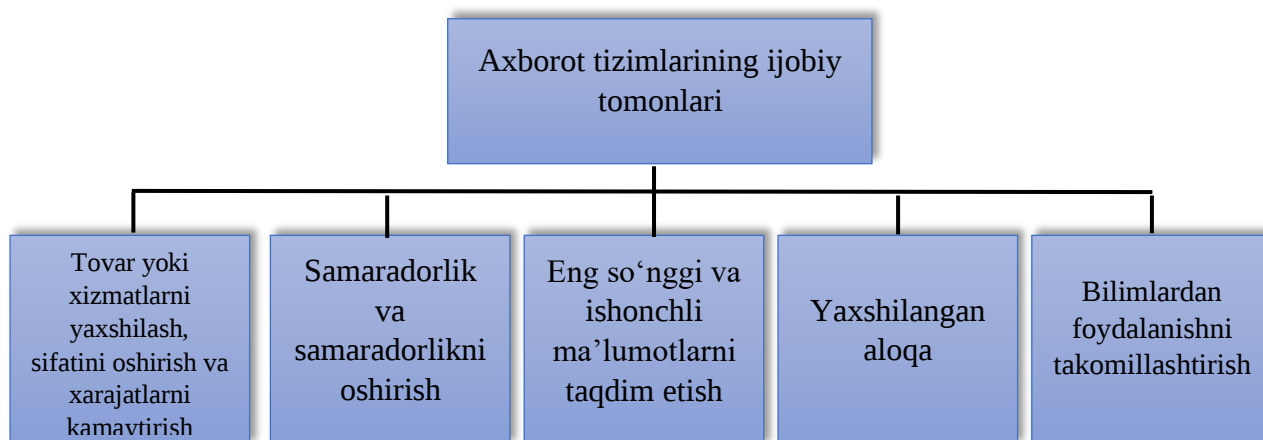
korxonalari, birinchi navbatda, iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni hal qilishga qaratilgan.

➤ Axborot tizimini nazorat qilish asosiy ijtimoiy va axloqiy tamoyillarga amal qilgan holda uning asosiy maqsad, vazifalari va maqsadini aniq tushunadigan shaxslar tomonidan amalga oshirilishi kerak.

➤ Axborot tizimi ishonchli, ishonchli, tizimlashtirilgan va o'z vaqtida axborot ishlab chiqarishni ta'minlashi kerak.

Bozordagi keskin raqobat tufayli bugungi kunda har qanday korxona modernizatsiya qilingan axborot tizimlaridan foydalanmasdan muvaffaqiyatli biznes yurita olmaydi. Aynan shu narsa tashkilot samaradorligini oshirish uchun ularni korxonalarda joriy etishni taqozo etadi.

Tashkilotda axborot tizimlarini joriy etishning beshta asosiy ijobiy tomonlari 2-rasmda keltirilgan:

2-Rasm. Axborot tizimlarining ijobiy tomonlari

1. Tovar yoki xizmatlarni yaxshilash, sifatini oshirish, xarajatlarni kamaytirish yoki kerakli xususiyatlarni qo'shish. Shunday qilib, mijozlarni qabul qilishga qaratilgan tashkilotlarda ma'lumotlar xizmat ko'rsatishni tezlashtirish uchun ishlatiladi; konsalting firmalarida mijozni qiziqtiradigan muayyan ishda zarur bo'lgan tajriba va bilimga ega bo'lgan mutaxassisni izlash jarayonini tezlashtirish uchun axborot tizimlari qo'llaniladi [1].

2. Samaradorlik va samaradorlikni oshirish. Masalan, ishlab chiqarish tashkilotida foydalaniladigan axborot tizimi uskunani kuzatish va nosozliklar yuzaga kelganda operatorni zudlik bilan xabardor qilish imkonini beradi. Buning yordamida nuqsonli mahsulot ishlab chiqarish xavfi kamayadi va uning sifati oshadi [1].

3. Qaror qabul qilishni yaxshilash uchun o'z vaqtida va ishonchli ma'lumotlarni taqdim etish. Ulgurji etkazib beruvchi tomonidan to'plangan savdo ma'lumotlari alohida tovarlarga bo'lgan talabning pasayishini o'z vaqtida aniqlashga, bu pasayish sabablarini aniqlashga va shoshilinch choralar ko'rishga yordam beradi [1].

4. Yaxshilangan aloqa. Shunday qilib, xizmat safarlarida, uyda yoki oddiygina boshqa binoda bo'lgan odamlar kompyuterdan foydalanish va o'z kompaniyasining tarmog'iga kirish tufayli masofadan turib xabarlar yuborishi va qabul qilishi,

kompaniya fayllarini ko'rish, olingan muammolarni o'rganishi va taqdimotlar tayyorlashi mumkin [1].

5. Bilimlardan foydalanishni yaxshilash. Masalan, konsalting firmalari ko'pincha o'z mijozlariga soliqni rejalashtirishda yordam berish uchun firmaning eng yaxshi mutaxassislarining bilimlarini jamlagan soliq ekspertiza tizimlaridan foydalanadilar [1].

Axborot tizimlarining ahamiyatini aniq ko'rsatish uchun undan foydalanishga quyidagi misollarni keltirish mumkin [2]:

1. Bozor o'rinlarini topish uchun axborot tizimi.

Ba'zi kompaniyalar mahsulotni sotib olgan xaridor to'g'risidagi ma'lumotlarni ro'yxatdan o'tkazadigan axborot tizimlaridan foydalanadilar, bu ularga quyidagilarga imkon beradi: iste'molchilar guruhlarini, ularning tarkibi va so'rovlarini aniqlash, keyin esa o'z strategiyasini eng ko'p guruhlariga yo'naltirish. Shu bilan birga, doimiy mijozlarga tovar va xizmatlarni kreditga yoki to'lovni kechiktirish, shuningdek, chegirma bilan ta'minlash; va potensial bo'lganlarga turli xil takliflar va reklamalarni yuborish va boshqalar.

2. Tovarlar oqimini tezlashtiruvchi axborot tizimlari.

Masalan, ma'lum bir muassasaga mahsulot etkazib berishga ixtisoslashgan kompaniyani olaylik. Omborlarda katta hajmdagi mahsulotlarni saqlash foydasiz, bo'lmasligi esa mumkin emas. Mazkur muammoning maqbul echimini topish maqsadida korxona tomonidan xizmat ko'rsatilayotgan muassasaga terminallar o'rnatilib, axborot tizimiga ulanadi. Mijoz o'z istaklarini bevosita terminaldan kiritish imkoniyatiga ega. O'z navbatida, bu ma'lumotlar buyurtmani hisobga olish axborot tizimiga kiradi. Menejerlar olingan buyurtmalarni tahlil qiladilar va qisqa vaqt ichida mijozga kerakli tovarlarni yetkazib berish uchun tezkor boshqaruv qarorlarini qabul qiladilar. Shunday qilib, tovarlarni saqlash, shuningdek, tovarlar oqimini tezlashtirish va soddalashtirish uchun katta miqdorda pul tejaladi.

3. Ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish uchun axborot tizimlari.

Bunday axborot tizimlari ishlab chiqarish jarayonining barcha bosqichlarini kuzatib borish orqali yanada oqilona rejalashtirishni amalga oshirgan holda boshqaruv va nazoratni takomillashtirish imkoniyatiga ega. Bunday tizimlardan foydalanish natijasi ishlab chiqarilgan mahsulot va xizmatlar tannarxining pasayishi hisoblanadi

4. Avtomatlashtirish texnologiyasi uchun axborot tizimlari ("topshiriqlarni boshqarish").

Ushbu texnologiyaning mohiyati shundaki, iste'molchi kompaniya daromadi foydali bo'lib qolishi sharti bilan shartnomalar soni va muddatiga qarab turli chegirmalarni olish imkoniyatiga ega. Bunday holda, iste'molchi kompaniya bilan muloqot qilishdan manfaatdor bo'ladi va bu bilan kompaniya qo'shimcha mijozlarni jalb qiladi. Agar iste'molchi ushbu kompaniya bilan muloqot qilishni istamasa va u boshqasiga o'tganda, u ilgari unga taqdim etilgan chegirmalarni yo'qotish imkoniyatiga ega bo'lib, bu uning xarajatlarini oshiradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, shuni ta'kidlashimiz mumkinki, sivilizatsiyalashgan mamlakatlarning rivojlanishi axborot jamiyatini, boshqacha

aytganda, doimiy ravishda yig'ish, qayta ishlash va qayta ishlash bilan shug'ullanadigan ishchilardan iborat jamiyatni yaratishga olib keldi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Shunday qilib, axborot texnologiyalari va u bilan chambarchas bog'liq bo'lgan axborot tizimlari har qanday sohadagi muammolarni hal qilish jarayonida zarur bo'lgan ma'lumotlarni to'plash, saqlash, qayta ishlash, qidirish va chiqarishni ta'minlaydi. Ular yangi mahsulotni yaratishda va muammoni tahlil qilishda yordam beradi. Agar bunday samarali axborot tizimlari mavjud bo'lsa, kompaniya raqobatdosh ustunlikka ega bo'ladi va ulardan foydalanishni e'tiborsiz qoldirish bozordagi mavqeyini yo'qotishga olib keladi. Biroq, agar insonning roli hisobga olinmasa, axborot tizimini texnik jihatdan amalga oshirishning o'zi hech narsani anglatmaydi. Chunki, birinchi navbatda, ma'lumot inson uchun mo'ljallangan va usiz uni qabul qilish ham mumkin emas.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Agafonova M.S., Agafonov P.V. Zamonaviy yuqori texnologiyalar // Zamonaviy ilm-fan yutuqlari. – 2013. – 10-1-son. – 130-bet.
2. Agafonova M.S. Korxonalardagi innovatsion jarayonlar va ularning investitsion faoliyati // Zamonaviy ilm-fan yutuqlari. – 2012. – No 1. – B. 102.
3. Mirzarahimova A. O'zbekiston iqtisodiyotini raqamlashtirish sharoitida "Elektron sog'liqni saqlash" tizimining istiqbollari // Economics and Innovative Technologies. – 2022. – T. 10. – №. 4. – C. 293-298.
4. Kurpayanidi Konstantin Ivanovich, Ilyosov Asrorjon Axrorjon o'g'li. Raqamli iqtisodiyotning bugungi holati: muammo va echimlar. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2021 yil 1/2021 (№ 00051) <http://iqtisodiyot.tsue.uz> 309
5. "Raqamli iqtisodiyot: taraqqiyot sari qisqa yo'l" Sanobar Jumanova "Yangi O'zbekiston" gazetasi 17-sentabr 2020